

1. Sissejuhatus

Eelnõu eesmärk on vähendada plastpakendite turule laskmist ning kiirendada ja soodustada plastpakendijäätmete ringlussevõttu ja rakendada „saastaja maksab“ printsiipi. Eelnõuga tehakse ka tehnilised muudatused keskkonnaprogrammi korralduses keskkonnaprojektide taotluste hindamise, heakskiitmise ja toetuste tagasinõuete osas.

1. Sisukokkuvõte

Eelnõu hõlmab prioriteetset teemat, mida on võimalik läbi keskkonnatasude rakendamise edendada ja kiirendada. Selleks on vähendada plastpakendite turule laskmist ning plastpakendijäätmete ringlussevõtu edendamist. Motiveerimaks vähendada turule lastavaid plastpakendi koguseid ning plastpakendijäätmete ringlussevõtu edendamiseks sätestatakse plastpakendijäätmete ringlussevõtmata jätmise tasu ehk ringlussevõtmata jätmisega seotud kulude hüvitamine ja selle kaudu „saastaja maksab“ printsiibi rakendamine. Lisaks on eelnõus käsitletud keskkonnatasudest laekuva raha kasutamise korraldamist Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahel ehk ajakohastatakse keskkonnatasudest laekuva raha kasutamise rakenduslikku korraldust taotluste hindamise, heakskiitmise ja toetuste tagasinõuete osas. Kõigi teemade puhul on vajalik keskkonnatasude seaduse (edaspidi KeTS) muutmine. Lisaks muudetakse pakendiseadust (PaKS).

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu valmistasid ette Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna nõunikud Kerli Ojakivi (tel 626 0746, kerli.ojakivi@envir.ee) ja Rauno Künnapuu (tel 626 0740, rauno.kunnapuu@envir.ee), keskkonnakorralduse ja välissuhete põhiüksuse nõunik Aire Rihe (tel 626 2983, aire.rihe@envir.ee), eelarve ja strateegia osakonna nõunik Kalju Kukk (tel 626 2815, kalju.kukk@envir.ee) ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskus jurist Kaido Floren (tel 627 4176, kaido.floren@kik.ee). Eelnõu õigusekspertiisi tegid Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna juristid Annemari Vene (tel 626 2824, annemari.vene@envir.ee) ja Kristina Parnaul-Ollik (tel 626 2870, kristina.parnaul-ollik@envir.ee) ning keeleteimetaja oli õigusosakonna peaspetsialist Aili Sandre (tel 626 2953, aili.sandre@envir.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi punktiga 3.24 alapunktiga, mis nägi ette Euroopa Liidu eelarve omavahendite otsuse ja otsuse plastpakendi põhise omavahendi riigieelarve tuludest rakendamise kohta.

Eelnõu on seotud ka punktiga 4.13, mis näeb ette jäätmeseaduse, pakendiseaduse ja tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu, mis võtab üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise direktiivi.

Eelnõuga muudetakse keskkonnatasude seadust (RT I, 10.07.2020, 50), pakendiseadust (RT I, 05.05.2021, 2).

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamuse saamine.

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on vähendada turule lastavate plastpakendijäätmete kogust ning kiirendada ja soodustada plastpakendijäätmete ringlussevõttu ja rakendada „saastaja maksab“ printsiipi riigi kohustuse täitmiseks plastpakendi ringlussevõtmata jätmise eest, sealhulgas Euroopa Liidule tasutava makse osas ning korrastada keskkonnatasudest laekuva raha kasutamise korraldamist Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahel.

I Plastpakendijäätmete ringlusse võtmata jätmise saastetasu kehtestamine

Eesmärk: Keskkonnatasu kaudu vähendada turule lastavate plastpakendijäätmete kogust ning plastpakendijäätmete ringlussevõtu suurendamiseks majandusliku motivatsiooni suurendamine. Plastpakendi ringlussevõtu või selle ringlusse võtmata jätmise kulude hüvitamine riikliku omamakse suhtes.

Muudatus: Luuakse uus tasuliik – plastpakendijäätmete ringlusse võtmata saastetasu. Tasu makstakse nende plastpakendijäätmete eest, mis on turule lastus, aga mida ei ole ringlusse võetud. 2020. aasta juuli ülemkogu kohtumisel otsustati 2021-2027 perioodiks lisada riikide sissemakse arvutamiseks üks uus komponent: ringlusse võtmata plastpakendi omavahend, mis jõustus 1. jaanuarist 2021. See plasti omavahend suurendas Eesti 2021. aasta makset 10,794 mln euro võrra. Samuti on riigil pakendile seatud kohustuslikud ringlussevõtu sihtarvud.

Uue tasuga viiakse sisse „saastaja maksab“ printsiip, kuna riigile kaasnevad plastpakendiga seotud kulud. Selle vajaduse tõi välja Riigikontroll enda 2022. a raportis „Keskkonnanõuetega vastutulevad majandusmeetmed“, sõnastades selle kui „Ebapiisav tootja vastutuse rakendumine (nt pakend, rehvid, muud probleemtooted), sh nn pakendimaks ELile“. Tasumäär on 750 eurot tonni kohta.

II Keskkonnatasudest laekuva raha kasutamise rakenduslik korraldus

Eesmärk: Tõhustada keskkonnaprojektide menetlust

Muudatus: Tehakse muudatused keskkonnatasudest laekunud raha kasutamise rakendusliku korralduse osas Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahel ehk ajakohastatakse keskkonnatasudest laekuva raha kasutamise rakenduslikku korraldust taotluste hindamise, heakskiitmise ja toetuste tagasinõuete osas.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Paragrahv 1 käsitleb muudatusi keskkonnatasude seaduses.

Punktiga 1 muudetakse KeTS-i § 3 lõike 2 punkti 7 sõnastust. Asendatakse väljend „jäätmete kõrvaldamine“ väljendiga „jäätmekäitlus“. Muudatusega tagatakse, et keskkonnatasude rakendamise eesmärk oleks kooskõlas eelnõu punktiga 2 tehtava muudatusega.

Punktiga 2 täiendatakse saastetasumäärade kehtestamise aluseid KeTS-i § 3 lõikes 6. Kuivõrd punktiga 3 tehtava muudatusega hõlmatakse keskkonnakasutuse tegevuste ringi kogu jäätmekäitlus, tuleb neile tegevustele saastetasu kehtestades arvestada tasumäärade kujundamisel ka jäätmekäitluse eesmärkidega. Jäätmekäitluse eesmärged on mitmeid (nt

jäätmetekke vältimine, erinevate jäätmeliikide taaskasutamise sihtmäärad jne) ja need võivad ajas muutuda, kuid eesmärkide seadmisel järgitakse jäätmehierarhiat. Jäätmehierarhia kohaselt tuleb esmajärjekorras jäätmeteket vältida. Kui jäätmetekke vältimine ei ole võimalik, tuleb jäätmeid niipalju kui võimalik korduskasutuseks ette valmistada. Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamisele järgnevad jäätmehierarhia põhimõtete kohaselt jäätmete materjalina ringlussevõtt ning muu taaskasutus (energiakasutus, kasutamine tagasitäiteks jms). Jäätmete prügilasse ladestamine või muul viisil kõrvaldamine on jäätmehierarhia kohaselt kõige viimane lahendus.

Punktiga 3 muudetakse KeTS-i § 4 lõige 1 ja sõnad „jäätmete kõrvaldamine“ asendatakse sõnaga „jäätmekäitlusega“.

Punktiga 4 muudetakse KeTS-i § 5 lõikes 1. Muudatus võimaldab kehtestada keskkonnatasu maksmise kohustuse ka neile isikutele, kellel ei pea jäätmete käitlemiseks olema KeTS-i § 5 lõikes 2 nimetatud keskkonnaluba. Muudatus on vajalik kehtestamiseks eelnõu punktis 8 kirjeldatud plastpakendijäätmetele rakendatavat saastetasu. Keskkonnatasu subjektiks on ka pakendiettevõtjad või taaskasutusorganisatsioonid, kellel ei ole kohustust omada KeTS-i § 5 lõikes 2 nimetatud keskkonnaluba PakS-ist tulenevate kohustuste täitmiseks. Taaskasutusorganisatsioonil peab PakS-i § 17 järgi olema tegevusluba, kuid pakendiettevõtjal sellist nõuet pole. Pakendiettevõtja on iga isik, kes majandus- või kutsetegevuses pakendab kaupa, veab sisse või müüb pakendatud kaupa. Võimaldamaks keskkonnatasu kohustuse rakendamist pakendiettevõtjatele ja taaskasutusorganisatsioonidele, peab täiendama KeTS-i § 5 lõigete 1 ja 3 sätteid nii, et seaduses sätestatud juhtudel oleks võimalik keskkonnatasu rakendada ka neile isikutele, kel ei pea seaduse järgi olema keskkonnaluba.

Punktiga 5 lisatakse tekstiosa KeTS-i § 5 lõike 3 lõppu „kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti“, et selgitada, et KeTS mõistes tuleb silmas pidada just selle seaduse alusel keskkonnaloa termineid.

Punktiga 6 asendatakse sõna „kõrvaldamine“ sõnaga „käitlemine“ vastavas käändes KeTS-i § 5 lõigetes 4 ja 6, § 14 lõikes 2, §-de 18 ja 21 pealkirjades, § 22 punktis 3, § 25 pealkirjas ja tekstis, § 26 pealkirjas ja lõikes 3, § 32 lõikes 6, § 331 lõikes 6 ja § 61 lõike 1 punktis 1.

Punktiga 7 asendatakse sõnad „kõrvaldatakse jäätmeid“ sõnadega „käideldakse jäätmeid käesolevas seaduses sätestatud juhtudel“ KeTS-i § 14 lõikes 1. Kehtiva seaduse kohaselt on saastetasu rakendamise aluseks jäätmete kõrvaldamine, kuid eelnõukohase muudatusega laiendatakse jäätmetega seotud keskkonnakasutuse mõistet (vt eelnõu § 1 punkt 2), mistõttu tuleb samasisuline muudatus teha ka saastetasu rakendamise aluseid käsitlevas KeTS-i § 14 lõikes 1. Võrreldes kehtiva KeTS-iga võimaldab selline muudatus rakendada keskkonnatasu lisaks jäätmete ladestamisele prügilasse ka muudele jäätmekäitlusviisidele, kui need on KeTSis selgelt välja toodud.

Punktiga 8 täiendatakse pärast sõna „nõuta“ tekstiosaga, „kui käesolevas seaduses ei ole sätestatud teisiti,“ KeTS-i § 14 lõikes 2. Muudatus on vajalik, et võimaldada saastetasu rakendamist pakendiettevõtjate ja taaskasutusorganisatsioonide suhtes, kellel pole kohustust omada keskkonnaluba kehtiva KeTS-i § 5 lõike 2 tähenduses.

Punktiga 9 täiendatakse KeTS-i § 18 lõigetega 3 ja 4. Lõikega 3 kehtestatakse uus keskkonnatasu liik, mis rakendub plastpakendijäätmetele (jätmed koodiga 15 01 02), mida ei

ole võetud ringlusse või korduskasutuseks ettevalmistatud jäätmeseaduse (edaspidi Jääts) § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses. Tegemist on saastetasuga, mida hakatakse rakendama sellele kogusele plastpakendist, millest tekkinud jäätmeid ei ole pakendiettevõtte või taaskasutusorganisatsioon taaskasutanud Jääts-i § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses (ei ole korduskasutuseks ettevalmistatud ega ringlusse võetud).

Lisaks tehakse erand nendele plastpakendijäätmetele, millel on pakendiseaduse § 21 alusel määratud tagatisraha. Erandi tegemine on põhjendatud mitmel põhjusel. Tagatisrahaga koormatud plastpakendijäätmetest jõuab juba praegu ligemale 90 % ringlusse ning veelgi suuremat määra on väga keeruline saavutada. Kui tagatisrahata pakendite puhul on võimalik kohustusi täita kõikide turul olevate pakendite kaudu, siis tagatisrahaga pakendite puhul saab seda teha ainult enda poolt turule lastud pakendite kaudu. Sellise erandi tegemine võib motiveerida pakendiettevõtjaid liituma tagatisrahaga süsteemiga. Hetkel on pakendiseadusega vabatahtliku liitumise võimalus loodud kange ja lahja alkohoolse joogi ning siirupi ühekorra- ja korduskasutuspakendile. Tulevikus on planeeritud hinnata täiendavate nomenklatuuride lisamise võimalusi.

Pakendiseaduse kohaselt on pakendiettevõtjad kohustatud tagama oma turule lastud pakendatud kauba pakendi ja pakenditest tekkinud jäätmete käitlemise ning kandma selle kulud. Seega plastpakendijäätmete kogumise ja käitlemise sh ringlussevõtu eest vastutavad pakendiettevõtjad ning sellega seotud kulud peavad katma samuti nemad. Kehtiva pakendiaktsiisi seaduse kohaselt tasuvad pakendiettevõtjad pakendiaktsiisi ainult olukorras, kus nad ei täida pakendiseaduse ja pakendiaktsiisi seadusega seatud eesmärgid. Eesmärkide kohaselt ei ole hetkel pakendiettevõtjatel kohustust 100% turule lastud pakendeid ringlusse võtta. Seega ei ole nad motiveeritud tegema kulutusi sellele osale, mis jääb kokku kogumata ja ringlusse võtmata, kui pakendiseadusest ja pakendiaktsiisi seadusest tulenevad eesmärgid on täidetud. Seda tõendab asjaolu, et taaskasutusorganisatsioonid koguvad pakendiettevõtjatelt teenustasu, mitte kogu hinnakirjajärgse summa ulatuses, vaid ainult määras, mis katab kulud ringlussevõtu sihtmäärade ulatuses. Ühtlasi on Euroopa Liidus lepitud kokku, et iga liikmesriik peab maksma ringlusse võtmata plastpakendijäätme igalt kilogrammilt Euroopa Liidu ühiskassasse 80 eurosent. Ehk mida rohkem jääb liikmesriigis plastpakendijäätmeid ringlusse võtmata, seda rohkem tuleb maksta. Eestis on pakenditele 100 % tootjavastutus ning sellest tulenevalt tuleks omavahend koguda tootjatelt. Sellisel seisukohal on ka Riigikontroll enda 2022. a raportis „Keskkonnanäesmärkidega vastuolus olevad majandusmeetmed,,

Eestis on plastmaterjalist pakendijäätmete ringlusse võtmise võimekused tagatud kõigi enamlevinud materjaliliikide lõikes ning tootmisvõimsused suuremad kui kohapeal tekkivad pakendijäätmete kogused. Plasti võimalikult puhas kokkukogumine vajab veel tõhustamist. Plastpakendijäätmete saastetasu rakendub alates 2025. a, jääb seega uue keskkonnatasu kehtestamise ja rakendumise vahele piisavalt pikk periood, andmaks ettevõtetele ja taaskasutusorganisatsioonidele võimaluse teha vajalikud ümberkorraldused oma tegevuses. Samuti on riik planeerinud valdkonda toetada uue perioodi struktuurivahenditest, et üleminek oleks võimalikult sujuv. Samuti on võimalik kasutada keskkonnatasude seadise kohast saastetasu asendamist. Uus tasu pakendiettevõtetele peab mõjuma kiirendavalt muudatuste ettevalmistamisele kui ka andma kindluse ringlussevõtuga tegelevatele ettevõtetele, et nad saavad kätte piisava koguse jäätmeid, et ettevõtet tulu tooval võimsusel töös hoida või teha vajalikke investeeringuid.

Lõikes 4 sätestatakse, kellele uus keskkonnatasu rakendub. Tasukohustus rakendub erinevalt olenevalt sellest, kas pakendiettevõtja täidab plastpakendijäätmete käitlemisega seotud nõudeid

individuaalselt või on oma kohustused andnud lepinguga üle taaskasutusorganisatsioonile. Esimesel juhul tasub plastpakendijäätmete saastetasu pakendiettevõtja ise. PakS-i § 121 lõikega 2 võimaldatud kohustuste üleandmise korral taaskasutusorganisatsioonile on keskkonnatasu subjektiks taaskasutusorganisatsioon, kuna vastutus plastpakendijäätmete käitlemise kohustuse täitmise eest on temal.

Mõned kohalikud omavalitsused on korraldanud pakendijäätmete kogumist korraldatud jäätmeveo raames, kuid vastutus pakendiseaduse kohaselt pakendi ja pakendijäätmete tagasivõtmise, kogumise ja taaskasutuse korraldamisel on pakendiettevõtjatel ja taaskasutusorganisatsioonidel. Taaskasutusorganisatsioonide ja KOV-ide vahelised suhted on reguleeritud pakendiseadusega. Muuhulgas peab KOV võimaldama taaskasutusorganisatsioonidel täita neile seadusega pandud kohustusi. KOV määrab jäätmehoolduseeskirjas kindlaks oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid. Ühtlasi määratakse pakendijäätmete kogumiskohad kindlaks taaskasutusorganisatsiooni ja kohaliku omavalitsuse organi vahel sõlmitavas kirjalikus lepingus. KOV-i ja taaskasutusorganisatsiooni vahel lepatakse muuhulgas kokku kogumiskohtade asukoht, kogumiskonteinerite miinimumarv ja miinimummaht iga kogumiskoha kohta ning nende tühjendamissagedus. Seega avalikus ruumis nähtavate pakendijäätmete kogumiskohtade tühjendamise ja pakendijäätmete kogumise korraldamise eest vastutavad taaskasutusorganisatsioonid.

Punktiga 10 täiendatakse KeTS-i § 21 lõike 4 sõnastust. Muudatusega kehtestatakse saastetasumäär 750 eur/t plastpakendijäätmetele, mida ei ole korduskasutuseks ette valmistatud või ringlusse võetud JäätS-i § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses. Tasumäära kujundamisel on võetud arvesse plastpakendijäätmete eelduslikku kogust ja ringlussevõtu sihti aastal 2025, plastpakendi omavahendi Eesti osamakse suurust ning jäätmete ladestustasust laekuva keskkonnatasu suurust. Plastpakendi omavahendi kasutuselevõtmine suurendab Eesti makset ELi eelarvesse 2021. aasta näitel ligikaudu 11 miljoni euro võrra. Kui kanda edasi hetkel pakendiregistrisse andmeid esitavate ettevõtete osa plastpakendi omavahendist ja pakendiettevõtjatel oleks kohustus 100% plastpakendeid ringlusse võtta, siis oleks hetkel 11 miljonilise sissemakse puhul ühe kg ringlusse võtmata pakendi keskkonnatasu ca 1 eur/kg. Ettevõtetelt kogutav osa ei tohi ületada plasti omavahendi maksumust ning pigem olema sellest madalam, aga endiselt piisavalt motiveeriv. Seejuures motiveerima vähendada nii turule lastava pakendi kogust kui ka nende ringlussevõtmist. Seetõttu on pakendijäätmete saastetasuks määratud 75 senti/kg ehk 750 eur/t.

Punktiga 11 täiendatakse KeTS-i § 31 lõike 1 esimest lauset, sätestades, et keskkonnatasu maksmise kohustus tuleneb lisaks KeTS-i §-st 5 ka § 18 lõikest 4. Muudatus on kooskõlas eelnõu punktiga 5 tehtava muudatusega, mis võimaldab kehtestada keskkonnatasu maksmise kohustuse ka neile isikutele, kellel ei pea jäätmete käitlemiseks olema KeTS-i § 5 lõikes 2 nimetatud keskkonnaluba. Muudatuse eesmärk on sätestada keskkonnatasu arvutamise kohustus ka neile isikutele, kes vastutavad pakendiseaduse § 121 lõike 1 või 2 kohaselt plastpakendijäätmete käitlemise eest ja kellele rakendub eelnõu punktis 8 kirjeldatud saastetasu.

Punktiga 12 muudetakse KeTS-i § 32 lõike 6¹ punkt 3 sõnastust. Täpsustatakse, et saastetasu arvutus kõrvaldamiskohtade kaupa tuleb esitada KeTS-i § 21 lõikes 1 nimetatud jäätmete keskkonda viimise korral. Muudatusega lisatakse viide § 21 lõikele 1, kuna säte käsitleb vaid jäätmete kõrvaldamist, mis on JäätS-i § 17 lõike 1 tähenduses eelkõige jäätmete ladestamine prügilasse, ning nende jäätmete saastetasu määrad, mida saastetasu arvutamisel kasutada, on kehtestatud § 21 lõikes 1.

Punktiga 13 täiendatakse KeTS-i § 32 lõike 6¹ punkt 4 sõnastust, mis täpsustab plastpakendijäätmetele kehtestatava saastetasu arvutamise korda. Eelnõu punktis 8 kirjeldatud plastpakendijäätmetele rakenduv saastetasu tuleb arvutada nende isikute kaupa, kes vastutavad selliste jäätmete käitlemise eest PakS-i § 121 lõike 1 või 2 alusel, seega saastetasu arvutatakse kas pakendiettevtja või taaskasutusorganisatsiooni kaupa.

Punktiga 14 täiendatakse KeTS-i § 32 lõike 8 sõnastust, milles selgitatakse plastpakendijäätmetele kohalduva saastetasu arvutamise aluseid. Saastetasu arvutatakse PakSi § 24 alusel kogutud ja pakendiregistrisse esitatavate andmete põhjal. Pakendiettevtjatel ja taaskasutusorganisatsioonidel on kohustus esitada turule lastud pakendite kogused pakendiregistrisse. Ka plastpakendijäätmete taaskasutamise, sh ringlussevõtu ja korduskasutuseks ettevalmistuse andmed jõuavad pakendiregistrisse. Pakendijäätmete taaskasutamise tõendeid saavad pakendiregistrisse sisestada üksnes need jäätmekäitlejad, kelle konkreetsel ajaperioodil oli kehtiv jäätmekäitlusalane keskkonnaluba. Tõendiga määrab jäätmekäitleja ära pakendiettevtja või taaskasutusorganisatsiooni, kelle nimel pakendijäätmete taaskasutamine toimus. Süsteemi sisestatud andmete põhjal (turule lastud kogus vs taaskasutatud kogus) arvutatakse välja ringlussevõtu sihtmäär, mille konkreetne pakendiettevtte või taaskasutusorganisatsioon saavutas. Saastetasumäär rakendub plastpakendijäätmete kogusele, mis on ringlusest välja viidud, ning see arvutatakse turule lastud plastpakendi koguse ja korduskasutuseks ettevalmistatud ja ringlusse võetud plastpakendijäätmete koguse vahena.

Kehtiva õiguse kohaselt esitatakse andmed kord aastas pakendiregistrisse, kuid lähitulevikus on plaanis muuta nii pakendialaste andmete esitamise sagedust kui ka süsteemi üldiselt. Hetkel on pooleli Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi juhtimisel reaalamajanduse projekt, mille üheks eesmärgiks on analüüsida, kuidas oleks võimalik tulevikus pakendialased andmed saada pakendiettevtjatel riigile reaajas. See kiirendab pakendiaruannete info edastamist ning tagab andmete riskasutuse. Seega muutub lähitulevikus andmete esitamine pakendiregistrisse ning plastpakendijäätmete saastetasu rakendumise ajaks 2025. aasta alguses on pakendialaste andmete esitamine senisest sagedasem (vähemalt kvartaalne). Asjakohased muudatused pakendiseaduses tehakse aegsasti enne uue keskkonnatasu kehtima hakkamist.

Punktiga 15 täiendatakse KeTS-i § 32² ja 32³ sõnastust

Lisatakse § 32², mis käsitleb plastpakendi ringlussevõtmata jätmise tasu arvutamist.

Lõige 1 selgitab, et saastetasu arvutatakse aruandekvartalis turule lastud plastpakendi ning korduskasutuseks ettevalmistatud ja ringlusse võetud plastpakendijäätmete koguse vahe alusel.

Lõige 2 selgitab, et kui plastpakendi aruandekvartalis turule lastud koguse ja jäätmeseaduse § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses taaskasutatud plastpakendijäätmete koguse vahe on negatiivne ehk on tehtud rohkem toiminguid, mis viivad ringlussevõtmuni, siis sellisel juhul arvestatakse see kogus ettevaatavalt juba arvestuses hüvitatuks. Ehk kui ettevõtte laseb turule koguse plastpakendit, aga korraldab sellest kogusest suurema koguse ringlussevõtu, siis on tal õigus tasu maksmise asemel selle toimingu hüvitamisele.

Punktiga 16 täiendatakse paragrahvi 48 lõiget 1 punktiga 5 ning lisatakse, et saastetasu asendamist saab taotleda ka keskkonnatasude seaduse kohane saastetasu maksja, kes rakendab saastetasu asendamise lepingu jõustumisest arvates kuni kolme aasta jooksul meetmeid, mis

tagavad plastpakendijäätmete taaskasutamise suurenemise jäätmeseaduse § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses vähemalt 15 protsenti. Muutus on vajalik, et ka pakendiregistrisse andmeid turule lastud plastpakendijäätmete ja jäätmeseaduse § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses taaskasutatud plastpakendijäätmete andmeid esitavat isikud saaksid taotleda saastetasu asendamist. Muudatus on vajalik, et võimaldada pakendiettevõtetal ja taaskasutusorganisatsioonidel valida investeeringu ja saastetasu maksmise vahel ja kiirendada ringlussevõtule üleminekuks vajalike tegevuste ettevõtmist selle läbi, et investeeringuteks saab kasutada samu vahendeid, mis muidu makstaks saastetasuks, st asendada ringlussevõtmata jätmise eest muidu tasutav saastetasu investeeringukohustusega. Selliselt on soodustatud ringlussevõtu kasv ja väheneb kohustus ettevõtjale, kui vajalikud investeeringud on ellu viidud.

Punktiga 17 muudetakse paragrahvi 48 lõige 2 täpsustakse, et saastetasu maksmise kohustus asendatakse ka plastpakendijäätmete jäätmeseaduse § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses taaskasutamise suurendamisel.

Punktiga 18 muudetakse paragrahvi 49 lõiget 2 punkti 4 ning täpsustakse, milliseid andmeid esitatakse saastetasu asendamise taotluses. Muutus on vajalik, et ka pakendiregistrisse andmeid turule lastud plastpakendijäätmete ja jäätmeseaduse § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses taaskasutatud plastpakendijäätmete andmeid esitavat isikud saaksid taotleda saastetasu asendamist.

Punktiga 19 muudetakse paragrahvi lõiget 4, et lisada, et saastetasu asendamise lepingu alusel teostatavad tööd ja seatud sihid peavad olema täidetud hiljemalt lepingus märgitud tähtpäevaks.

Punktiga 20 kajastaks võimalust saastetasu asendada turule lastud ja jäätmeseaduse § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses taaskasutatud plastpakendijäätmete eest.

Punktiga 21 täiendatakse paragrahvi 9 lõiget 2 punktiga 7, et tagada, et saastetasu asendamise taotlus sisaldab plastpakendijäätmete jäätmeseaduse § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses taaskasutamise suurendamise kavandatavat kogust, selle saavutamiseks vajalike meetmete kirjeldust ja eeldatavat tulemust käesoleva seaduse § 48 lõike 1 punkti 2 rakendamise korral.

Punktiga 22 muudetakse paragrahvi 51 punktiga 3 täpsustakse, millised tingimused määratakse saastetasu asendamise lepinguga. Muutus on vajalik, et ka pakendiregistrisse andmeid turule lastud plastpakendijäätmete ja jäätmeseaduse § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses taaskasutatud plastpakendijäätmete andmeid esitavat isikud saaksid taotleda saastetasu asendamist.

Punktiga 23 muudetakse paragrahvi 53 lõike 1 punktiga 4 täpsustatakse, milliseid andmeid tuleb esitada saastetasu asendamise lepingu täitmise lõpuaruandes. Muutus on vajalik, et ka pakendiregistrisse andmeid turule lastud plastpakendijäätmete ja jäätmeseaduse § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses taaskasutatud plastpakendijäätmete andmeid esitavat isikud saaksid taotleda saastetasu asendamist.

Punktiga 24 muudetakse § 56 lõike 1¹ viimast lauset. Muudatusega ajakohastatakse KIK-i nõukogu liikmete nimetamise korra sõnastust. Tegemist on tehnilise muudatusega, mis tuleneb asjaolust, et KIK-i asutajaõiguste teostajaks määrati 2019. aastal senise Rahandusministeeriumi asemel KeM. Kui varem nimetas rahandusminister asutajaõiguste teostajana osa nõukogu liikmeid keskkonnaministri ettepanekul, siis nüüd nimetab nõukogu liikmed

keskkonnaminister, kusjuures riigivaraseaduse § 81 lõikest 4 tuleneb, et üks liige nimetatakse rahandusministri ettepanekul.

Punktiga 25 muudetakse KeTS-i § 56 lõiget 2. Lõike 2 kehtiv sõnastus annab võimaluse seda liiga kitsalt tõlgendada ning piirata seega KIK-i võimalusi vaid taotluse põhjal projekti rahastamiseks. Samas on viimastel aastatel tekkinud vajadus ning laienenud KIK-i kompetents tegeleda ka ise keskkonnaprojektide elluviimisega juhtudel, kus taotlusvoorude kaudu ei ole mingitel põhjustel mõistlikult võimalik leida töö tegijat. Näiteks võib tuua nn Raadi vanarehvide likvideerimise, kasutusest väljalangenud põhjavee seirepuurkaevude likvideerimise ja kasutuses olevate puurkaevude korrastamise, kaevandusšurffide ohutustamise jt tööd, mille tegemiseks puudub majanduslik huvi, kuid mille tegemine on ajakriitiline.

Punktiga 26 muudetakse KeTS-i § 59 pealkirja ja lõiget 1. Pealkirja muudatusega viiakse rõhk menetlemiselt rahastamisele, mis vastab paremini paragrahvi reguleeritavate toimingute sisule.

Lõikes 1 sätestatud kord, mis pärineb 2006. aastast, näeb ette, et keskkonnakaitse valdkondade rahastamiseks esitatud taotluste hindamise korraldab KeM ning et taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse teeb sihtasutuse nõukogu valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul. Arvestades olukorda, kus alates 2019. aastast teostab sihtasutuse asutajaõigusi keskkonnaminister ja KIK-i kaudu korraldatava keskkonnaprogrammi rahastamine toimub KeM-i riigieelarvelistest vahenditest ning samuti arvestades taotluste suurt hulka, on selline kord osutunud kohmakaks.

KeM-i põhiülesanne on olla valdkonna poliitikakujundaja ning valdkonna õigusloome autor, konkreetsete projektide rakendamise ja rahastamisega, sh taotluste hindamisega, peaksid tegelema rakendusüksused, nagu see toimub struktuurivahendite rakendamisel juba aastaid. KeM ei tee ka struktuurihüvitise meetmete elluviimisel analoogseid otsuseid ega tegele taotluste hindamisega. Muudatusega ühtlustatakse KeTS-i alusel toimuva keskkonnaprogrammi riigisisese rahastuse menetlusloogika EL-i ja välisrahastuse omaga.

Muudatusega luuakse võimalus anda keskkonnakaitse valdkondade rahastamiseks esitatud taotluste hindamine halduslepinguga osaliselt või täielikult üle KeTS-i § 56 lõikes 1 nimetatud sihtasutusele (KIK) ning teha rahastamisotsused KIK-i juhatuse tasandil.

Punktiga 27 täiendatakse paragrahvi 59 lõikega 1¹.

Praeguse sõnastuse kohaselt teeb taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse KIK-i nõukogu. Taotluste menetlemine on olemuselt haldusmenetlus, mis on antud ülesandeks sihtasutusele (KIK) ning sihtasutuse organite pädevus sellises menetluses on küsimus, mis lahendatakse organisiseselt, mitte seaduse tasandil. Arvestades taotlusvoorudes esitatavate taotluste suurt arvu (mis võib ulatuda üle 1000 aastas), on mõistlik anda võimalus teha taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsus ka juhatusele. Projektide menetlemine, sh nende suhtes otsuste tegemine on KIK-i igapäevane tegevus, mis seega sobib paremini juhatuse, mitte nõukogu töövoogu. Nõukogu liikmete põhitöökoht on mujal, nõukogu koosolekud toimuvad vastavalt vajadusele, kuid vähemalt üks kord kvartalis, samas nõuab sadade projektide suhtes otsuste tegemine, sh nende muutmine, kehtetuks tunnistamine jms, tihedat igapäevast tegelemist.

KIK-i nõukogu arutas nimetatud küsimust oma 13.10.2020 koosolekul ja pidas otstarbekaks anda väiksemamahulised taotlused juhatuse pädevusse. Viimastest omakorda moodustab suure osa koolidele ja lasteaedadele antav toetus. Iga klass, lasteaiarühm või õppeprogrammis koos osalev õpigrupp saab näiteks aktiivõppeprogrammi ja transpordi rahastamiseks hüvitis ühes õppeaastas kuni 300 eurot, seega on tegu väikeste summadega.

Nimetatud muudatustega seoses on vaja muuta ka KIK-i põhikirja.

Punktiga 28 asendatakse KeTS-i § 59 lõikes 4 sõna „lepingu“ sõnaga „selle“. Volitusnormist jäetakse ära sõna „lepingu“, kuna kava järgi minnakse keskkonnaprogrammi rahastamisel alates 2022. aastast senise sihtfinantseerimise lepingu asemel üle rahastamisotsuse süsteemile analoogselt enamike teiste riiklike ja EL-i rahastusmeetmetega. Sellega seoses viiakse ühtlasi taotluste menetlemine üle KIK-i senisest enda infosüsteemist riiklikusse e-hüvitise keskkonda. See muudab isikutele eri meetmetest hüvitise taotlemise ühetaolisemaks ja seega lihtsamaks. Samas ei välista muudatus üleminekuperioodil toetuse saajatega sihtfinantseerimise lepingute sõlmimist vastavalt volitusnormi alusel kehtestatud määruse asjaomastele sätetele. Üleminekusätted on võimalik lisada keskkonnaministri 31. jaanuari 2020. a määrusesse nr 10 „Keskkonnaprogrammist toetuse andmise kord ja tingimused“, kuna seadus otseselt taotluste menetlemise korda ei käsitle.

Punktiga 29 täpsustatakse KeTS-i § 59 lõike 5 sõnastust, ühtlustades selle struktuuritoetuse meetmetes kasutatavate mõistetega. Sätte mõte jääb samaks.

Punktiga 28 täiendatakse KeTS-i § 59 lõikega 6. Sellega sätestatakse seaduses selgelt võimalus jätta toetus välja maksmata või nõuda tagasi, kui toetuse saaja on rikkunud toetuse kasutamise tingimusi. Tegemist on riiklike hüvitise andmisel tavapärase tingimusega. Seni on sellekohased nõuded ja tingimused sisaldunud KIK-i sõlmitud sihtfinantseerimise lepingus, mis aga asendatakse alates 01.01.2022 haldusotsuste süsteemiga, mistõttu peab ka toetuse tagasinõudmine toimuma otsusega.

Punktiga 30 täiendatakse KeTS-i §-ga 59¹, milles sätestatakse toetuse tagasinõudmise täpsem korraldus. Muudatusega ühtlustatakse ja lihtsustatakse hüvitise tagasinõudmise süsteemi, lähtudes struktuurihüvitise tagasinõudmise süsteemist. Selle kohaselt teeb rakendusüksus asjaomaste aluste ilmnedes toetuse tagasinõudmise otsuse, mis on vahetult täitedokumendiks. Toetuse saajal on õigus esitada toetuse tagasinõudmise otsuse peale vaie või kaebus halduskohtusse. Samasugune muudatus tehti 2017. aastal ka näiteks atmosfääriõhu kaitse seaduse alusel antavate hüvitise seoses, lisades nimetatud seadusse § 182¹. Eelnõukohase seadusega tehtavad muudatused on sõnastatud sellega analoogselt. Praegu toimub toetuse tagasinõudmine sihtfinantseerimise lepingu alusel, milleks peab rakendusüksus esitama hagi tsiviilkohtusse. Kogu protsess on aeganõudev ja kulukas ning ebaefektiivne, seades ohtu nõuetevastaselt kasutatud toetuse tagasisaamise. Kui hüvitise puhul minnakse rahastamislepingutelt üle e-hüvitise kaudu haldusotsusega toetuse andmisele, saab ainsaks toetuse tagasinõudmise aluseks olla toetuse tagasinõudmise otsus.

Punktiga 31 täiendatakse KeTS-i § 68¹ lõikega 9, mis sätestab, et plastpakendijäätmete ringlusse võtmata jätmise saastetasu arvutatakse esmakordselt 2025. aasta esimese kvartali kohta.“.

Paragrahv 2 käsitleb muudatusi pakendiseaduses.

Punktiga 1 täiendatakse PakS-i § 19 ning sätestatakse ühe majandusmeetmena ka keskkonnatasu. Kuivõrd eelnõu punktis 8 kavandatud muudatus toob kaasa uue keskkonnatasu liigi kehtestamise, tuleb ka pakendiseaduses sätestada võimalus keskkonnatasu kui majandusmeetme rakendamiseks plastpakendijäätmetele.

Punktiga 2 täiendatakse PakS-i 4. peatükki uue §-ga 22¹. Uus paragrahv viitab keskkonnatasude seadusele, kus sätestatakse saastetasumäär plastpakendijäätmetele, mida pole korduskasutuseks ette valmistatud või ringlusse võetud JäätS-i § 15 lõigete 3 ja 4 tähenduses.

Paragrahvis 3 sätestatakse seaduse jõustumine.

Eelnõu § 1 punkt 16 on kavandatud jõustuma 2023. aasta 1. jaanuaril.

Eelnõu § 1 punktid 17 kuni 24 on kavandatud jõustuma 2023. aasta 1. jaanuaril, et tagada KIK-i üleminek praeguselt infosüsteemilt riiklikule e-toetuse infosüsteemile. Täpsemad üleminekusätted on kavas kehtestada eespool viidatud määruses nr 10. Pooleriolevatele projektidele, mille rahastamisleping on 2023. aasta 1. jaanuariks juba sõlmitud, kohaldatakse kuni lõpuni rahastamislepingutele kehtivaid nõudeid ja korda.

3. Eelnõu terminoloogia

Kõik uued kasutusele võetavad terminid sätestatakse eelnõukohase seadusega.

4. Seaduse mõjud

Eelnõukohase seaduse rakendamisega kaasneb ka plastpakendijäätmete ringlussevõtmata jätmise eest keskkonahäiringu ja riiklike kohustuste hüvitamine vastavalt "saastaja maksab" printsiibile. Keskkonnaprojektide rahastamisega seotud muudatused vähendavad halduskoormust ja ühtlustavad praktikat ja termineid struktuuritoetuste rakendamisega sarnasemaks.

Mõju avaldav muudatus 1: plastpakendijäätmetele saastetasu kehtestamine

Sihtrühm 1: pakendiettevõtjad (ca 4000) ja taaskasutusorganisatsioonid (4).

Kaasnev mõju: mõju majandusele.

Plastpakendite turule laskmine, kokkukogumise ja käitlemise, sh ringlussevõtu eest vastutavad pakendiettevõtjad ning kannavad sellega seotud kulud. Pakendiettevõtjaid on umbes 4000 ning hetkel ca 100 ettevõtet täidavad nõudeid iseseisvalt. Taaskasutusorganisatsioonide kaudu lasti 2021. a turule 35970 t ning individuaalselt 345 t plastpakendeid.

Tasukohustus rakendub erinevalt olenevalt sellest, kas nõudeid täidetakse eraldi või kohustus on üle antud taaskasutusorganisatsioonile. Esimesel juhul tasub plastpakendijäätmete saastetasu pakendiettevõtja ise. Kui PakS-i § 12¹ lõike 2 kohaselt vastutab plastpakendijäätmete käitlemise eest taaskasutusorganisatsioon, siis rakendub keskkonnatasu taaskasutusorganisatsioonile. Tasu arvutatakse pakendiregistrisse esitatud turule lastud plastpakendi ja ringlusse suunatud plastpakendijäätmete koguse vahe alusel.

Seega on keskkonnatasu subjektideks kas pakendiettevõtja või taaskasutusorganisatsioon. Pakendiettevõtjate ja taaskasutusorganisatsioonide vahelisse suhtesse riik ei sekku, kuid võib eeldada, et kavandatav muudatus toob kaasa pakendiettevõtjate hinnastamise muudatuse taaskasutusorganisatsioonide poolt. Taaskasutusorganisatsioonidel on võimalik ökomodulatsiooni rakendamise kaudu pakendiettevõtjaid erinevalt hinnastada. Näiteks juhul kui ettevõtte laseb turule üksnes PET-plasti (mis on kergelt ringlusse võetav), siis tema peab maksma väiksemat tasu kui näiteks ettevõtte, kes laseb turule sellisest plastist pakendeid, mida ei ole võimalik ringlusse võtta. Plastpakendite ringmajanduse edendamiseks on oluline, et keskkonnateadlikud valikud tehakse juba pakendamise etapis. Seega võib olla tasu suurus seotud nii pakendijäätmete koguse kui ka materjaliga. Plastpakendite koguse vähendamine ning ringlussevõtt mõlemad peavad olema arvesse võetud, kui tehakse valikuid. Muidu võib tekkida olukord, kus plastpakendite koguse vähendamise investeeringutega vähendatakse küll pakendi massi, aga ei vähene kogus ja väheneb ringlussevõtu potentsiaal. Selline investeeering ei pruugi keskkonna seisukohalt olla kõige kasulikum ning saastetasu motiveeriks kõiki aspekte hindama.

Uus tasu mõjub pakendiettevõtjatele motiveerivalt vähem pakendeid turule laskma, aga samas jälgime, et ei väheneks ringlussevõetavus ning lisaks annab kindluse ringlussevõetuga tegelevatele ettevõtetele, et nad saavad kätte piisava koguse jäätmeid, et ettevõtet tulu tooval võimsusel töös hoida või teha vajalikke investeeringuid. Samaväärselt on riik välja kujundamas uue perioodi struktuurivahendeid, et nii võimekuste taset kui ka liigiti kogumise infrastruktuuri võimendada. Ettevõtjad ja taaskasutusorganisatsioonid saavad valida, kas nad teevad investeeringuid paremasse ja mugavamasse kogumisvõrgustikku, sortimisliinidesse ning on valmis tasuma kõrgemat hinda plastpakendijäätmete ringlussevõtjatele või tasuvad 750 eur saastetasu.

Eeldatav täiendav kulu saastetasuna pakendiettevõtetele ning taaskasutusorganisatsioonidele on 5 mln eurot. Lisanduvad kulud, mis on vajaliku täiendavate pakendijäätmete koguste kokku kogumiseks ning ringlusse võtmiseks. Need investeeringud, vähemalt osaliselt, on vajalikud ka ilma täiendava saastetasuta, et täita 2025. a kehtima hakkavaid ringlussevõtu määrasid. Osaliselt on võimalik investeeringuteks taotleda saastetasu asendamist.

Sihtrühm 2: jäätmevaldajad (majapidamised).

Kaasnev mõju: mõju majandusele, riigiasutuste töökorraldusele.

Plastpakendijäätmetete saastetasu kehtestamine jäätmevaldajale otsest majanduslikku mõju ei avalda, ehkki ei saa välistada kaudset mõju toote hinna muutumisest, kui pakendiettevõtjad kannavad saastetasu kulu edasi pakendi hinda. Samas on tarbijatel võimalik valida pakend, mis on kergemini ringlusse võetav ja seetõttu ka odavam.

Suurim mõju jäätmetekitajatele tuleneb sellest, et pakendiettevõtjatel tekib motivatsioon rohkem plastpakendijäätmeid kokku koguda ning kogutud pakendeid ringlusse suunata. Hetkel kogutakse müügiapakendist tagasi kõigest kolmandik ehk suurem osa liigub koos segaolmejäätmetega kas jäätmepeletusse või ladestatakse prügilatesse. Puudub motivatsioon täiendavate pakendikoguste kokku kogumiseks, sest pakendiaktsiisi seaduse kohased sihtmäärad on saavutatud ning iga täiendav kogus pakendijäätmeid oleks kulu. Samuti ei ole motivatsiooni kokku kogutud jäätmetest sortimisel eraldada neid pakendeid, mida saaks ringlusse võtta, aga mille käitlemise hind on muudest käitlusviisidest kallim. Peamiselt suunatakse need energiakasutusse.

Praegu võib energiakasutuse puhul arvestada hinnaga 65 eur, siis tulevikus tähendaks see tegelikku hinda 835 eur/t. See oleks hind, mida tasutakse nende jäätmete eest, mis on pakendiettevõtted või taaskasutusorganisatsioonid kokku kogunud, aga ei suuna ringlusse. Lisaks tasutakse nende jäätmete eest, mis jõuavad muude jäätmete, eelkõige segaolmejäätmete kaudu, kas energiakasutusse või ladestatakse prügilasse. Sellisel juhul maksab jäätmetekitaja (näiteks korteriühistu) küll plastpakendijäätmete käitlemise koos segaolmejäätmetega kinni, aga pakendiettevõtja või taaskasutusorganisatsioon tasub 750 eurot saastetasu.

See tekitab selge motivatsiooni saada plastpakendijäätmed segaolmejäätmetest oluliselt suuremas ulatuses välja. Lisaks peaks see motiveerima pakendiorganisatsioone paremale koostööle kohalike omavalitsustega, et liita pakendijäätmete kogumine ühtsesse jäätmete kogumisvõrgustikku ning koguda neid tekkekohalt. Nii võib tulevikus tekkida lahendusi, kus ringlusse võetavad pakendid kogutakse eraldi ning segaolmejäätmete hulka suunatakse teadlikult need, mida ei saa või pole mõistlik ringlusse suunata, aga ka nende pakendite käitlemise kulud katab pakendiorganisatsioon.

Plastpakendijäätmete saastetasu kehtestamisega laekuks rohkem raha ka riigieelarvesse. 2019. aastal lasti riikliku pakendiregistri (PAKIS) andmetel Eestis turule 35 262 t plastpakendijäätmeid. Siinkohal tuleb silmas pidada, et selles registris ei kajastu väikeettevõtjate poolt turule toodud plastpakendite kogus. Tegelik turule lastud plastpakendite kogus on suurem. Euroopa Komisjonile esitatud andmete kohaselt, mis võtavad arvesse, et olmejäätmete hulgas on ca 30% pakendijäätmeid (millest suurem osa on plastpakendijäätmed), tekkis 2019. aastal 57 467 t plastpakendijäätmeid. Ringlusse võeti 23 341 t plastpakendijäätmeid, mis PAKIS-e andmeid (turule lastud plastpakendite kogus) arvestades teeb ringlussevõtu määraks 66%, kuid Euroopa Komisjonile esitatud andmete kohaselt on ringlussevõtu määraks vaid 41%. 2025. aasta ringlussevõtu sihtmääraks, mis Eesti riigil tuleb täita, on seatud 50%, mis PAKIS-e andmetele taandatuna tähendaks sihtmäärana 82% (vt tabel 2). Ringlussevõetud pakendijäätmetest oli pakendiregistrisse andmeid esitanute osa 19 608 t ehk ringlussevõtu määr u 56 %. Ringlusse ei jäi võtmata kokku 15 653 t plastpakendijäätmeid.

2019. aasta PAKIS-e andmete kohaselt oleks plastpakendijäätmete saastetasuna laekunud ca 11,7 mln eurot. Kui kogu ringlusse võetud pakend oleks deklareeritud läbi PAKIS, siis oleks tasu suuruseks olnud 8,94 mln eurot. Kui plastpakendi turule lastud kogus ei vähene, kuid 2025. aastaks saavutatakse 50% ringlussevõtu sihtmäär ning kogu ringlussevõtt esitatakse läbi PAKIS, siis laekub riigieelarvesse ca 4,8 mln eurot (vt tabel 2). Eesti plastpakendite ringlussevõtu määr oleks 61% kui PAKIS ringlussevõtu määr oleks 100 % ning sellisel juhul oleks riigieelarvesse laekuv tasu null eurot.

Tagatisrahaga pakendile mitte tasu määramise mõju tasu laekumisele on alla 400 000 euro.

Tabel 1. Plastpakendijäätmete saastetasu laekumine 2019. aasta andmete alusel¹ ja 2025. aastal, kui täidetakse ringlussevõtu eesmärk

Aasta	2019	2025
Plastpakendijäätmete tekkekogus, t	35 262	35262
Ringlusest välja viidud plastpakendijäätmete kogus, t	15 653	6528

¹ Plastpakendijäätmeid puudutavad andmed on esitatud 30.06.2021 Euroopa Komisjonile kinnitamiseks.

Ringlussevõtu määr*	66%	41%	81%	50 %
Plastpakendijäätmete saastetasu, 750 eur/t	11 740 270		4 896 000	

Kui kehtima jääb ka pakendiaktsiisi seadus, siis võib lisaks keskkonnatasule tekkida rahaline kohustus ka pakendiaktsiisi kaudu. 2021. a laekus pakendiaktsiisi 405 790 eur ning seda tasusid need maksukohuslased, kes ei olnud enda kohustusi taaskasutusorganisatsioonile üle andnud. Plastpakendite ringlussevõtu sihtmäär on kuni aastani 22,5 % ning seda ei täitnud eelmisel aastal 26 ettevõtet, kellest 25 puhul on ringlussevõtu tase null protsenti. Kõik taaskasutusorganisatsioonid on sihtmäära saavutanud. Aastast 2025 tõuseb ringlussevõtu määr 50 % peale. Seda eesmärki täidaksid 2019. a kohaselt kõik individuaalselt kohustusi täitvad ettevõtted, kes täidavad ka kehtivat 22,5 % määra. Kõik taaskasutusorganisatsioonid ei ole veel saavutanud 50 % ringlussevõttu ning peavad sellest tulenevalt tagama suurema ringlussevõtu või tasuma pakendiaktsiisi.

Uue saastetasu liigi kehtestamisega suureneb Keskkonnaameti ametnike töökoormus, kuivõrd maksuhalduri ülesandeid saastetasu arvutuse kontrollimisel, tasumisele kuuluva keskkonnatasu arvutamisel ja määramisel täidab Keskkonnaamet. Hetkel pole ette näha vajadust lisatööjõu järele, kuid selle tekkimine uue tasuliigi rakendumise ajal pole välistatud.

Kaasnev mõju: mõju riigiasutuste töökorraldusele.

Seadusemuudatus toob kaasa vajaduse muuta maavara kaevandamisega seotud keskkonnalube, mistõttu kasvab üleminekuperioodiks Keskkonnaameti koormus. Lubades tuleb täita vastavad andmeväljad KOV jaotustega. Lisaks tuleb arendada keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS kohaliku omavalitsuse tasu jagunemise arvutusloogikat.

Mõju avaldav muudatus 3: Keskkonnatasudest laekuva raha kasutamise rakenduslik korraldus

Mõju avaldav muudatus 3.1: keskkonnaprogrammi taotluste hindamise KIK-ile andmise võimaluse loomine KeTS-is.

Sihtrühm: KeM (kaheksa ametnikku), KIK (kaheksa töötajat).

Kaasnev mõju: mõju riigiasutuste töökorraldusele.

Otsese mõjuna väheneb mõnevõrra töökoormus taotluste hindamisega seotud KeM-i ja KIK-i vahelise kirjavahetuse lõppemisega. Kaudse mõjuna väheneb KeM-i töökoormus projektide hindamisel. Samas suureneb KIK-i töökoormus ja KeM-i esindajad hakkavad kuuluma KIK-i hindamiskomisjonidesse, mistõttu võib eeldada, et üldine koormus oluliselt ei muutu. Siiski võimaldab hindamistegevuse koondumine KIK-i suuremat sünergiat, arvestades KIK-i tegevust struktuuriotetuste rakendusüksusena ning seda, et taotluste tehniline menetlemine ja vastavuse kontroll ning sisuline hindamine toimuvad KIK-is. Uusi töötajaid ei ole kavas tööle võtta.

Mõju avaldav muudatus 3.2: taotluse rahuldamise otsuse saab edaspidi KIK-i nõukogu asemel teha ka KIK-i juhatus.

Sihtrühm 1: KIK-i nõukogu (seotud üheksa liiget), KIK-i juhatus (juhataja).

Kaasnev mõju: mõju KIK-i töökorraldusele.

Kui taotluste suhtes hakkab otsuseid tegema KIK-i juhatus, saab KIK-i nõukogu suunata enam tähelepanu KIK-i strateegilise arengu küsimustele. Samas suureneb ka positiivne mõju suuremast operatiivsusest ja paindlikkusest, mida võimaldab juhatuse kui iga päev tegutseva organi töökorraldus võrreldes nõukoguga, mille liikmed kogunevad oma muude põhiülesannete kõrvalt vaid keskmise sagedusega üks kord kvartalis.

Sihtrühm 2: keskkonnaprogrammist toetuse saajad (700–800) ja taotlejad (1200–1300).

Kaasnev mõju: mõju majandusele.

Sihtrühmale kaasneb muudatusega oluline positiivne mõju, kuna taotlusi menetletakse ja taotluste rahuldamise otsused tehakse kiiremini. Senise viie kuu asemel kulub otsuse tegemiseks edaspidi keskmiselt kolm kuud. Samuti muutub keskkonnaprogrammi rahastamise süsteem sarnasemaks paljude teiste rahastamismeetmete loogikaga, mis muudab KIK-i menetluse taotlejate ja toetuse saajate jaoks selgemaks.

Mõju avaldav muudatus 3.3: toetuste tagasinõudmise korra muutmine.

Muudatusega ühtlustatakse ja lihtsustatakse toetuste tagasinõudmise korda, lähtudes struktuuritoetuste tagasinõudmise korrast. Selle kohaselt teeb rakendusüksus asjaomaste aluste ilmnedes toetuse tagasinõudmise otsuse, mis on vahetult täitedokumentiks. Toetuse saajal on õigus esitada toetuse tagasinõudmise otsuse peale vaie või kaebus halduskohtusse. Muudatus on vajalik, kuna minnakse seniselt lepingu alusel rahastamiselt üle haldusotsuse alusel rahastamisele ning sellisel juhul on rahastustingimuste rikkumise korral tehtava tagasinõudeotsuse kohaseks täitmise viisiks vahetu sundtäitmine.

Sihtrühm 1: KIK (seotud alla kahe töötaja).

Kaasnev mõju: mõju KIK-i töökorraldusele.

Sellega seoses KIK-i töötajate töökoormus ei suurene, vaid võib pigem isegi väheneda.

Sihtrühm 2: keskkonnaprogrammist toetuse saajad (700–800) ja taotlejad (1200–1300).

Kaasnev mõju: mõju majandusele

Olulist mõju toetuse saajatele ei ole. Kui toetuse kasutamise tingimusi on rikutud, siis on toetuse saaja kohustatud asjaomase summa tagastama, seda olenemata tagasinõudmise viisist. Tõhusam väärkasutatud toetuse tagasinõudmise kord – vahetu sundtäitmine – mõjutab toetuse võimalike väärkasutajate käitumist õiguskuulekamaks ning väärkasutatud toetuste tõhus tagasinõudmine tagab ettevõtjatest toetuse saajate vahel õiglase konkurentsiolukorra.